

CERCETĂRILE arheologice din timpul acestei campanii de lucru (17 iulie — 31 august 1959) s-au axat pe tema cunoașterii topografiei și fazelor de locuire din «așezarea civilă», problemă ce fusese abordată încă din timpul ultimilor doi ani de investiții. S-a urmărit, în primul rînd, a se preciza traseul, natura și epoca fortificațiilor de apărare ale «orașului» Sucidava, care închid împreună o suprafață de circa 25 ha. Cum acestea sînt azi aproape total nivelate la suprafața terenului, identificarea direcției traseului lor urmează a se face cu ajutorul planului sumar ce l-a ridicat Gr. Tocilescu și Pamfil Polonic, acum vreo 60 ani. Planul lor este de fapt o schiță întocmită numai pe baza amănunțelor ce mai apăreau în secolul trecut la suprafața solului; de aceea el comportă o serie de modificări și îmbunătățiri, care s-au făcut vizibile chiar în timpul acestei campanii de săpături.

După cum s-a subliniat și în rapoartele anterioare, săpăturile pe aria vechiului «oraș» roman sînt extrem de anevoioase din pricina construcțiilor și ulițelor satului Celei, care au suprapus și au distrus urmele antice. Atare situație împiedică dezvoltarea unor săpături pe suprafețe mari, lasă posibilitatea a se face cercetări numai acolo unde este loc neacoperit și adesea unele complexe arheologice nu pot fi urmărite sau elucidate pînă la capăt, din cauza acoperirii lor prin construcții moderne.

În vara anului 1959 s-a săpat în mai multe sectoare ale «orașului», în zone în care vechile planuri și descrieri indicau urmele unor ziduri și turnuri de apărare (fig. 1).

Sectorul de sud din fața școlii elementare (fig. 2) a fost primul atacat, deoarece în acest loc planul-schiță al lui Tocilescu și Polonic indica o poartă a «cetății», cu două turnuri pătrate ieșite spre nord și plasate pe mijlocul zidului «constantinian», ale cărui elemente au fost precizate în 1958 prin secțiunile SV și SVI săpate în dreptul bordeiului lui Radu Popa Șapcă¹. Această poartă se plasa de el pe traseul drumului antic (suprapus azi de o uliță a satului), ce pornea de la portalul podului lui Constantin cel Mare și tăia «așezarea civilă» în linie dreaptă cu direcția S—N. Prezența porții apărea firească în acest punct, dar rezultatul investigațiilor din 1959 a fost cu totul altul. Clădirea școlii și casele vecine ale locuitorilor ne-au limitat axarea cercetărilor în acest sector la două secțiuni, pe cele două rigole ale uliței, cu unele mici casetări în uliță și în curțile din fața acestor construcții, neputîndu-se secționa în întregime nici drumul actual spre a nu opri circulația pe el.

Secțiunea S IX din rigola vestică a uliței din fața școlii elementare a fost săpată pe o lungime de 52 m cu o lățime de 2 m și la o adîncime de 2,50—3,50 m, iar S X din rigola estică a fost lungă de 40 m, lățime de 2 m și s-a scoborit în unele puncte pînă la adîncimea de 5 m.

★ Colectivul a fost format din prof. D. Tudor, responsabil, Expectatus Bujor, adjunct și Gh. Poenaru-Bordea, student.

¹ *Sucidava I*, în *Materiale*, VII, p. 490.

În secțiunea S IX straturile de locuire sînt foarte răscolite, dar pe baza materialului arheologic se pot determina trei epoci: una romană din secolele II—III, alta constantiniană din secolele IV—V și ultima, romînească, cu totul recentă. Sînt absente cu totul urmele bizantine (secolul VI). Deranjarea stratigrafiei în partea sudică a secțiunii este provocată de o serie de gropi adînci romînești (3—3,50 m), săpate probabil pentru ghețării și umplute ulterior cu gunoaie. Totuși, pe această porțiune sudică s-au precizat resturile a două ziduri din blocuri de piatră groase de 0,60 m, care prin adîncimea la care stau, tehnica lor și materialul ceramic din jur, aparțin secolelor IV—V. Sub temeliile lor apare un strat cu ceramică din secolele II—III. Din acest prim strat de locuire (care se întinde de altfel pe întreaga secțiune) s-au cules ca materiale specifice epocii: fragmente de ceramică roșie provincială romană, fragmente de *terra sigillata*, un fragment de opaiț cu firma [Ian]-VARI, o toartă de la o căldărușă din bronz, un opaiț *trilygnis* și altele (nici o monedă). Ca materiale ce aparțin epocii de locuire din secolele IV—V sînt resturi ceramice destul de abundente și o fibulă cu capetele în formă de ceapă.

Descoperirea cea mai importantă din această secțiune o constituie urma unui masiv zid gros de 2,40 m și care are în partea sa sudică un turn circular de aceeași grosime (fig. 2/1). Acest zid se continuă spre est pe sub actuala uliță (secțiunea S X din rigola de est), unde se păstrează mai bine (vezi mai jos). Din păcate acest zid a fost complet scos în acest punct pe o porțiune de 2,50 m, și în același timp a fost tăiată legătura lui cu turnul respectiv. S-a putut constata că ambele încăleacă peste urmele unei locuințe romane din secolele II—III (o vatră și ceramică) și s-a construit peste un strat de lut negru, bine bătut, în care apar nisip și resturi ceramice din aceleași veacuri. Dar în același timp se constată existența unei urme de locuință tirzie din secolele IV—V, alipită de partea sudică a turnului, cu o vatră de la al cărei foc s-au păstrat urme de arsură pe zid (fig. 2/2). Sub această ultimă locuință apare un nivel de locuire din secolele II—III (ceramică). Dintr-o atare situație stratigrafică deducem că acest turn împreună cu zidul de care se lega s-a construit în sec. III e. n. (vezi mai jos).

Turnul de formă circulară are corpul ieșit spre sud față de linia zidului de care se lega. O parte din corpul lui se găsește în curtea școlii elementare. Interiorul turnului măsoară 6,75 m în lungime și 6 m în lățime. Dacă adăugăm și porțiunea de legătură a lui cu zidul, acum distrusă, lungimea lui era la origine de 9,25 m (fig. 2/1). Grosimea totală a zidului turnului este tot de 2,40 m, cu o temelie înaltă de 1,80 m. El fusese îmbrăcat cu blocuri de piatră pe ambele fețe, după cum indică cele două praguri de sprijin ale soclului, late fiecare de 0,60 m. Din fericire un atare bloc, dezlipit de pe fața exterioară a zidului cu ocazia construirii actualei școli elementare, se mai păstrează și azi în curtea școlii. El este cioplit regulat din calcar de Vrața și este de mărimea $0,88 \times 0,60 \times 0,40$ m. O secțiune făcută prin camera turnului arată la bază peste loess un strat de pămînt de umplutură gros de 1,80 m, în care apar numai fragmente ceramice din secolele II—III (între care și o amforă fragmentară). Acest strat de umplutură a fost căpăcit cu o platformă de mortar slab din var, groasă de 0,10 m, care constituia podeaua camerei turnului. Pe această platformă se extinde un strat de dărîmături cu puternice urme de foc, gros de 0,20—0,50 m, în care urmele ceramice, cărămizile și țiglele indică secolul IV, după care urmează stratul de pămînt vegetal (gros de 0,20—0,30 m) cu urme romînești recente. Intrarea în turn, ce va fi fost spre nord, nu s-a putut stabili din cauza distrugerii zidăriei.

Alipit de zidul de incintă, de care se lega turnul circular, apar pe fața lui nordică urmele unui al doilea zid din piatră spartă și mortar de var (fig. 2/1,2). Și acesta a fost scos aproape complet, dar după molozul rămas în locul lui se poate stabili grosimea sa de 1,85 m, cu o temelie ridicată cu 0,90 m mai sus decît a primului zid. El a fost construit pe trei straturi de lut anume pregătite și bine bătute, ele fiind de jos în sus din lut negru

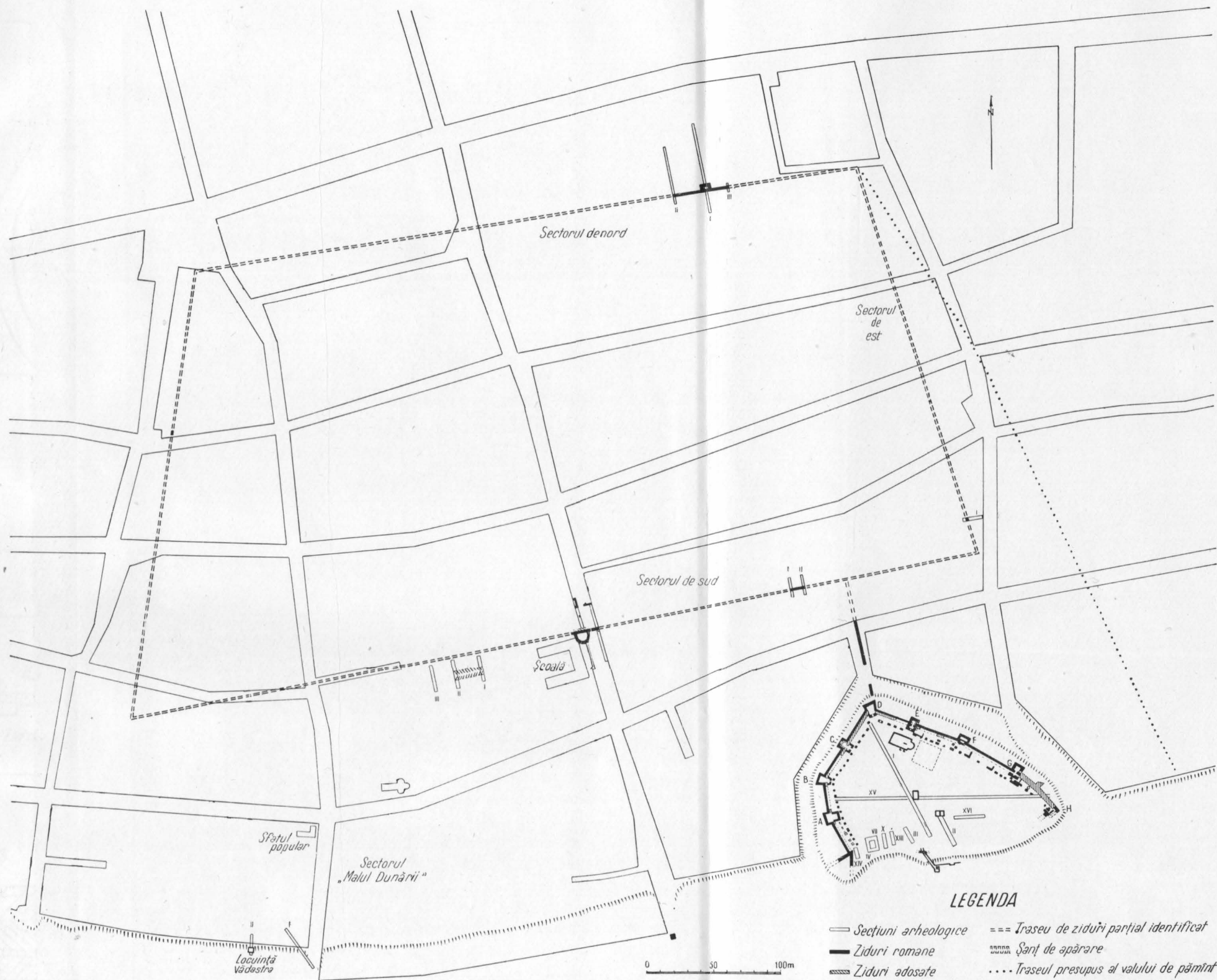

Fig. 1. — Celei. Schița generală a așezării civile cu cetățuia militară.

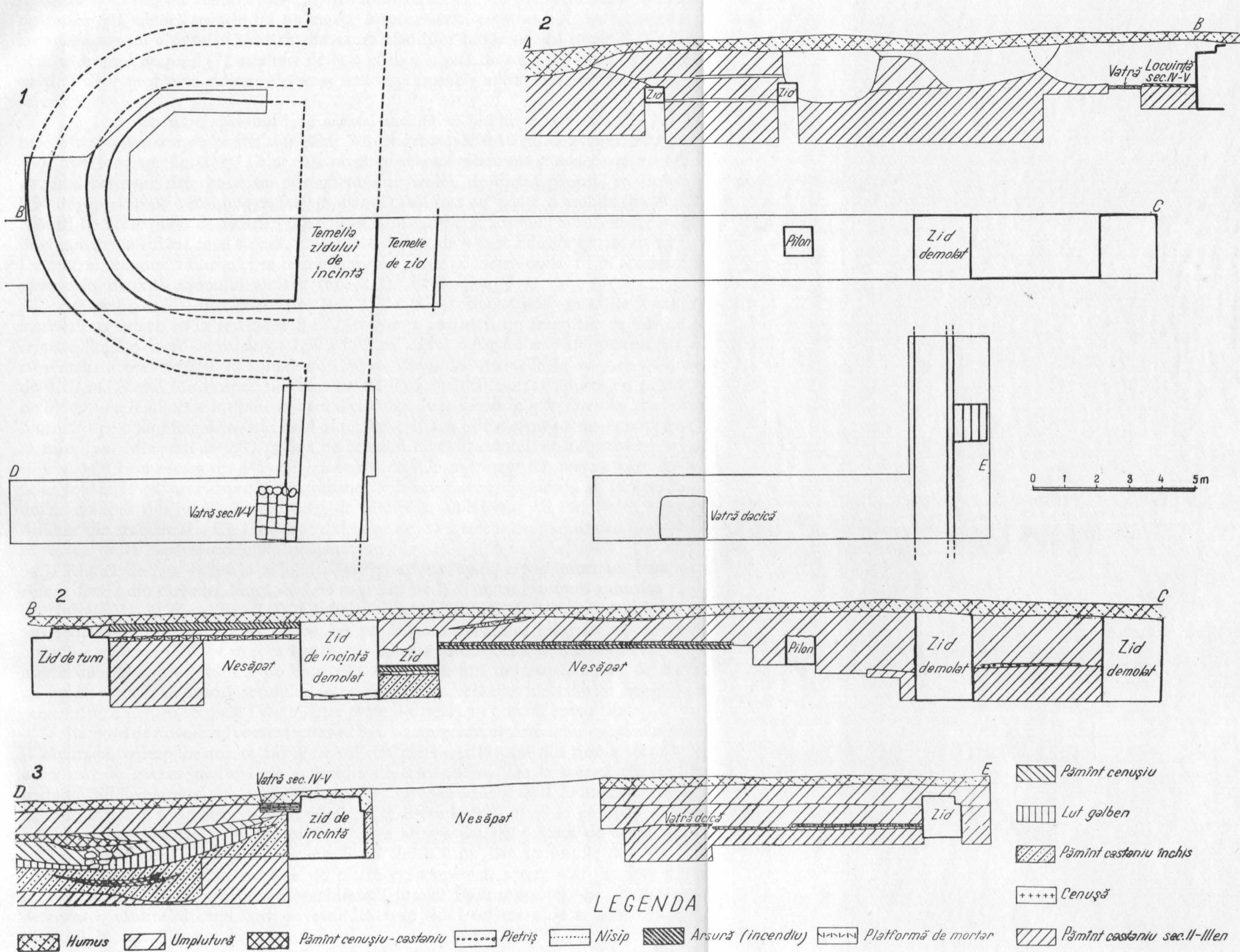

Fig. 2. — Celei. Sectorul de sud (« oraș »). 1, schița sectorului « școală »; 2, secțiunea S IX profil A—C; 3, secțiunea S X profil D—E.

(gros de 0,65 m), lut cenușiu (0,06 m) și lut ars (0,20 m). Ce rost avea acest ultim zid nu putem ști, fiindcă urmele lui nu există înspre răsărit (secțiunea SX din rigola de est), iar spre apus nu a putut fi urmărit din cauza clădirilor moderne. El poate fi un adaos pentru drumul de rond (?), sau rest de la o clădire alipită de zidul cel mare. Rostul lui, ca și al altor probleme ridicate de acest sector, urmează a se preciza în viitoarele cercetări.

La 1 m depărtare spre nord de această incintă se întâlnește o podea din lut ars, bine bătut, amestecat cu pietriș, lungă de 7 m și groasă de 0,10 m, ce reprezintă pardoseala unei locuințe (fig. 2/2). La același nivel cu această platformă și la depărtare de 11 m de zidul cel mare dăm peste un postament zidit izolat, de formă pătrată, cu latura de 0,90 m și păstrat pe o înălțime de 0,80 m, dar al cărui rost nu poate fi stabilit (fig. 2/1,2). Alături de acest pilon de zidărie, chiar în capătul nordic al secțiunii s-au stabilit urmele unei camere cu zidăria total scoasă. Ea are o lungime de 4 m și zidurile groase de 1,75 m. La centrul secțiunii zidurile ei se termină regulat, ceea ce indică două uși în aceeași linie așezate în dreptul pilonului amintit (fig. 2/1).

În secțiunea SX din rigola de est (fig. 2/3) s-au precizat aceleași epoci de locuire și materiale ceramice ca în secțiunea SIX. În plus a apărut și un fragment de vas dacic, se pare lângă o vatră de mărimea $1,30 \times 1,30$ m. Zidul cel mare este aici păstrat parțial, cu temelia groasă de 2,40 m și înalt de 1,40 m. Zidul de la temelie în sus are grosimea de 1,80 m. Soclul lui dinspre sud este lat de 0,45 m încît putea suporta un parament de blocuri de felul celor întâlnite la turnul circular. Este lucrat în *opus incertum* și a putut fi urmărit pe o lungime de 6 m în latul uliței. Spre răsărit este distrus tocmai într-un punct în care, la o adâncime de 0,80 m față de actualul nivel al solului, apare în curtea locuitorului M. Cheche (casa nr. 440) un strat gros de 0,75 m format din pietriș mare specific celui folosit la pavarea drumurilor romane. Sub acest strat de pietriș se găsește un al doilea compus din lut negru și bucăți de cărămidă, amestecate cu fragmente ceramice databile din secolele II—III. Este probabil ca pe aici să fi trecut drumul roman (o poartă?) ce venea de la capătul podului constantinian (fig. 1).

Alipită de fața sudică a zidului și cu gura spre apus, a fost precizată baza unui cuptor lucrat din cărămizi, lungă de 1,53 m și lată de 1,26 m, cu grosimea zidurilor variabilă între 0,23—0,28 m (fig. 2/3). Cărămizile din zidăria lui sînt de adunătură, întregi sau fragmentare, legate cu lut cleios, iar pe latura vestică sînt înlocuite cu bolovani. Vatra are mărimea $0,55 \times 1$ m și cărămizile cu care s-a pardosit sînt de mărimea 0,27—0,37 m. În interiorul cuptorului și pe lângă el s-au aflat resturi de arsură, bucăți de rîșniță, un opaiș specific ca formă secolului IV și fragmente ceramice de culoare negricioasă, caracteristice pentru secolele IV—V, care toate îl datează în această epocă tîrzie.

La nord de marele zid ce taie secțiunea SX s-au precizat urmele unui pavaj din piatră și cărămidă, corespunzător ca nivel cu cel din pietriș și lut ars din prima secțiune, și peste care se găseau multe țigle prăbușite de la o clădire. De la această clădire face parte un zid de piatră și var, cu direcția est-vest, gros la temelie de 1,20 m și înalt de 1,50 m, care a putut fi urmărit în latul uliței pe o distanță de 6 m și se constată a fi fost paralel cu cel de incintă. Pe partea de nord a lui s-a dat de o scară de acces lată de 1,05 m, înaltă de 0,80 m și cu treptele înalte de 0,20 m. Din indicațiile date de către oamenii bătrîni ai satului, treptele de piatră ce acopereau aceste scări au fost scoase în 1909 și folosite pentru pardosirea bisericii locale. Poziția acestei scări indică că ea deservea o clădire al cărei corp se extindea spre zidul cel mare de la sud, construită probabil în sec. III e.n.

Cercetările din sectorul situat în fața școlii elementare duc la o serie de constatări. În primul rînd nu există aici sub ulița actuală o poartă flancată de două turnuri și nici urmele drumului roman, elemente arătate de Tocilescu și Polonic. Acestea urmează

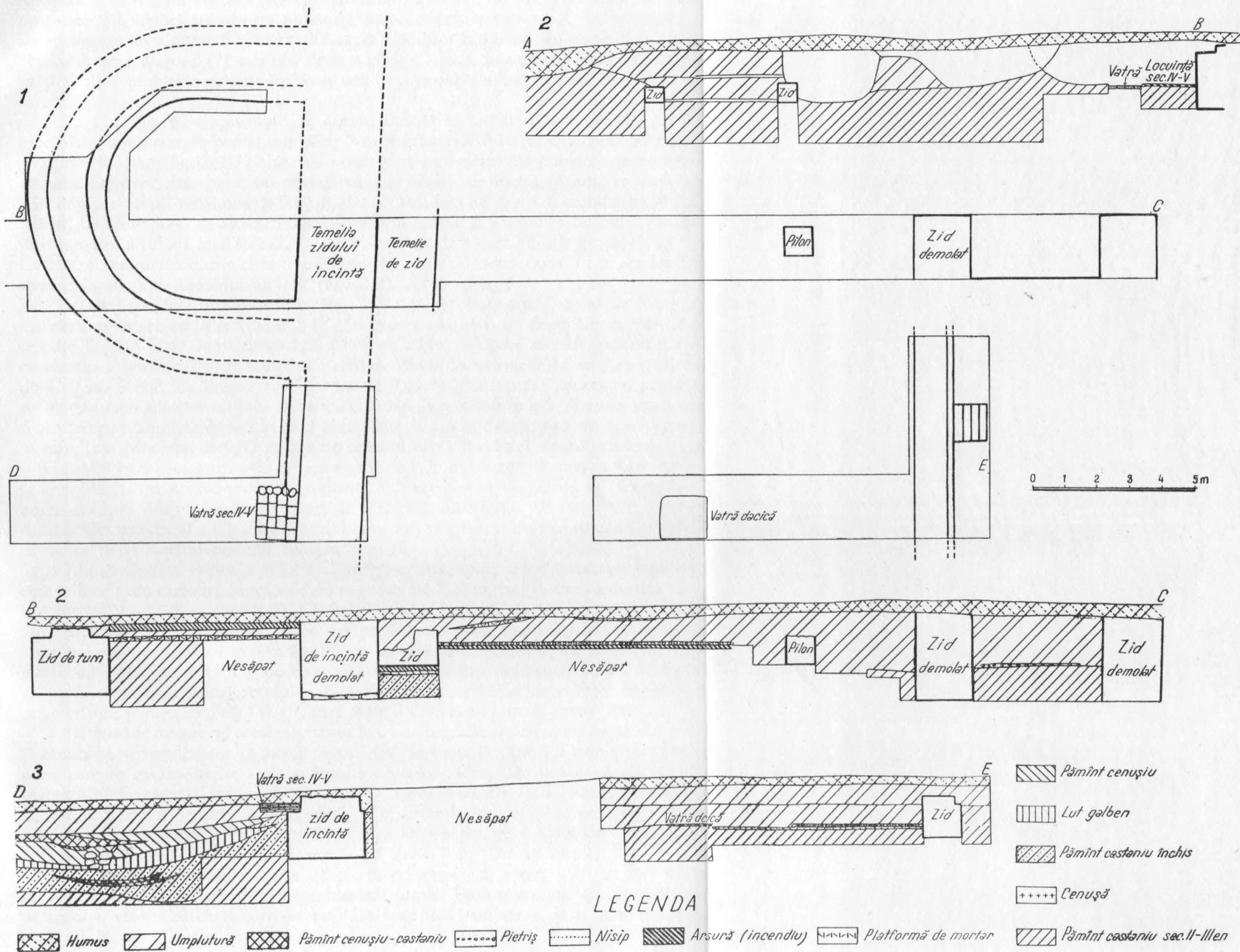

Fig. 2. — Celei. Sectorul de sud (« oraș »). 1, schița sectorului « școală »; 2, secțiunea S IX profil A—C; 3, secțiunea S X profil D—E.

a se verifica mai spre est de acest punct. În schimb, zidul cu turnul circular sînt desco-periri noi și prin stratigrafie, dimensiuni, formă, tehnică, orientare etc. nu au legături cu zidul « constantinian » precizat la răsărit, în 1958, în secțiunile S V și S VI. Pînă la obținerea unor date mai concrete presupunem că ele aparțin unei puternice fortificații romane din piatră, a cărei arie se întindea spre nord de aceste ziduri, construită în sec. III e. n., epocă în care Sucidava se menține sub stăpînirea romană. Astfel putem explica absența șanțului « constantinian » la nord de acest zid de apărare, unde apar clădiri, apoi locuințele din sec. IV—V alipite pe fața sa sudică. Această fortificație fusese probabil legată la colțul său de SE cu zidul « constantinian », astfel că șanțul îl ocolea pe la est și nord, problemă pe care o vor rezolva viitoarele săpături. Din cauza marilor răscoliri ale terenului, nu s-a putut stabili urma șanțului de sud al acestei fortificații, dacă nu cumva respectiva *fossa* va fi fiind însăși cea descoperită în campaniile de săpături din 1957 și 1958, în grădina școlii elementare¹. Lucrul se va lămurii în viitoarele campanii de săpături.

Sectorul de pe latura nordică a « așezării civile » a adus alte precizii importante privitoare la sistemul de apărare al « orașului » Sucidava. El este situat la 81 m față de actuala șosea națională spre Corabia și la 133,50 m vest față de colțul de NE al « cetății civile ». S-au executat aici două secțiuni cu direcția S—N peste șanțul de apărare, care în unele locuri încă este vizibil la suprafața solului (fig. 1).

Secțiunea N I a acestui sector a fost săpată pe o lungime de 68 m și o lățime de 2 m (fig. 3/1). La nord s-a precizat *fossa*, lată de 19 m și adîncă la origine de 3,50 m. Panta ei dinspre bermă este mai pronunțată decît cea nordică. Berma are o mărime neobișnuită, fiind lată de 17 m. În ea s-a descoperit o groapă (4×4×1,50 m) cu cenușă, gunoie și fragmente ceramice, ace de os, un fragment de vas figurină², fragmente de *terra sigillata* etc. specifice secolului II și puține obiecte de metal atipice. Materialul arheologic din această groapă datează din secolele II—III și ea a fost căpăcită cu lut galben, aruncat cu ocazia săpării șanțului de apărare al cetății civile. La o depărtare de 17 m de șanț au apărut demolate aproape complet temeliile a două ziduri paralele, groase fiecare de circa 2 m și avînd între ele un spațiu lat de 1,55 m, în care se bătuse lut negru. S-a putut preciza că aici exista un turn-bastion lung de 8,50 m și ieșit în afară spre nord cu 3,55 m față de linia exterioară a zidului de apărare.

Secțiunea a fost prelungită cu circa 16 m spre interiorul așezării, descoperindu-se multe dărîmături, ceramică, cărămizi și țigle, care toate indicau o locuire în secolul III. Nu au apărut urme databile din secolele IV—V. O țiglă cu ștampila inversată *ALM*³, precum și o monedă constantiniană, ambele descoperite la suprafața solului, au putut fi aduse aici mai tirziu.

Secțiunea N II a acestui sector a fost lungă de 43 m și lată de 1 m (fig. 3/2). În general și aici s-au obținut aceleași dimensiuni și aranjament al elementelor ce constituie sistemul de apărare, aceleași materiale arheologice etc. În *fossa* ei au apărut fragmente de *terra sigillata* de imitație, o monedă din secolul II, resturi dintr-un schelet deranjat, o amforă spartă, un ac de bronz etc. Zidul de incintă (scos de asemenea) a apărut fără bastion, cu temelie ce se scoboară pînă la 1,55 m adîncime. Berma are și aici aceeași lățime.

Săpăturile din acest sector au dat de asemenea o serie de rezultate importante. Se constată în primul rînd că pe această parte « orașul » nu fusese apărat de un simplu val cu șanț cum credeau Tocilescu și Polonic, ci cu un zid de piatră prevăzut cu bastioane pline, al căror număr și aranjament se vor stabili în viitoarele campanii de săpături.

¹ *Sucidava V*, în *Materiale*, VII, p. 483.

² Gh. Ștefan, *Le camp romain de Drăjna de Sus*, în *Dacia*, XI—XII, p. 131, fig. 13/1—6.

³ D. Tudor, *Sucidava II*, în *Dacia*, VII—VIII, p. 379, nr. 10 și D. Tudor, *Oltenia Romană*, ed. II, 1958, p. 87 și 406, nr. 174.

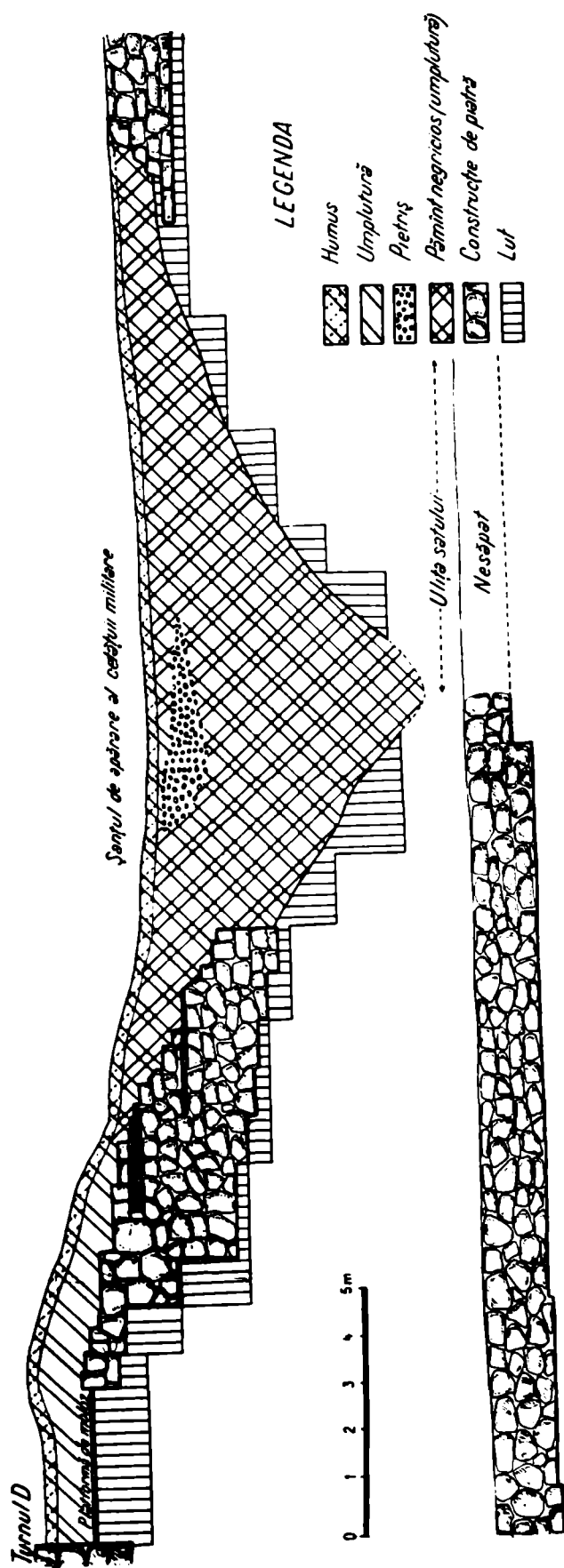

Fig. 4. — Celci, Secțiunea S VII din sectorul nord-turn D (Cetățuie).

Șanțul și acest zid s-au ridicat în secolul III într-o regiune în care se făceau inhumări și se aruncau gunoaie. Lipsa monedelor și a altor elemente arheologice mai sigure ne împiedică a stabili o dată mai precisă pentru construcția acestor fortificații, ce par a se fi executat cam pe la mijlocul secolului III, o dată cu ridicarea celor de la Romula-Reșca și Cioroiul Nou¹. Absența elementelor de locuire din secolele IV—V e un indiciu că în această epocă «orașul» nu s-a mai extins până aici. Este probabil că demolarea zidului nordic al fortificației să se fi făcut în cea mai mare parte cu prilejul construcțiilor constantiniene de la Sucidava, care cereau mult material constructiv, distrugere continuată apoi până în vremea noastră de localnici.

În sectorul de pe latura estică a fortificațiilor «așezării civile» a Sucidavei a fost săpată o secțiune E I pe o lungime de 16 m, lățimea de 2 m, adîncindu-se pînă la maximum 1,60 m, în scopul de a se preciza traseul și natura întăriturilor pe această parte (fig. 1). S-a putut constata cu această ocazie că traseul fixat de Tocilescu și Polonic pentru latura de est a fortificațiilor «urbane» este greșit. Ele se găsesc mult mai spre vest și au un zid continuu de apărare (nu un simplu val), care se îndreaptă spre colțul de răsărit al cetății romano-bizantine. Și aici zidul de apărare, gros de 1,90 m fusese scos pînă la baza sa (fig. 3/3), situată pe stratul de loess la o adîncime de 1,60 m. El are spre răsărit o bermă și un șanț, care n-au putut fi cercetate deoarece sînt acoperite de o uliță a actualei comune.

¹ D. Tudor, *Oltenia Romană*, ed. II, 1958, p. 160 urm. și p. 176.

Prin acest mic sondaj s-a putut preciza deci că latura de apărare estică a « oraşului » fusese prevăzută cu zid pe întreaga ei lungime şi că traseul ei se găseşte mult mai la vest faţă de indicaţiile lui Tocilescu şi Polonic.

Zidul din colţul de NV al cetăţii romano-bizantine, cercetat în *sectorul din faţa turnului D*, în secţiunea S VII, constituie o descoperire nouă şi interesantă în ceea ce priveşte sistemul de apărare al acestei fortăreţe (fig. 1).

În urma ploilor el a apărut prima dată în mica uliţă modernă ce duce direct la cetate. Urmărindu-se ruinele de aici s-a constatat existenţa unui puternic zid, gros de 1,40 m, lucrat în *opus incertum* şi avînd direcţia N—S. Deşi păstrat cu mari întreruperi (fig. 4), se vede totuşi că el unea colţul de nord-est al cetăţii romano-bizantine cu zidul « constantinian » din « aşezarea civilă »¹. Zidul traversa şanşul (peste care era probabil o punte sau o boltă ?) şi se lega neorganic de turnul trapezoidal *D* din colţul de nord-vest al cetăţii romano-bizantine. Pe panta şanşului dinspre cetăţuie el se păstrează pînă la o înălţime de 3 m, dar locul său de legătură cu aceasta este rupt pe o lungime de 3,30 m. Pe pantă zidul urca în formă de trepte în a căror zidărie este folosită şi cărămidă aşezată pe 2—5 rînduri. După aspect cărămida folosită aici este din secolele IV—V. Fundaţiile lui pe această pantă sînt fixate direct în lutul galben şi pe lingă ele au apărut cîteva fragmente ceramice dacice. Se constată de asemenea că faţa estică a lui este sclivisită la legătura dintre blocurile din piatră. După materialul folosit şi tehnica constantiniană acest zid aparţine secolelor IV—V, dar este greu de precizat scopul pentru care fusese construit. Atare ziduri s-au precizat din săpăturile mai vechi şi la colţul de SV al cetăţii romano-bizantine, dar acolo aveau rostul de a împiedeca trecerea dintre ea şi lunca Dunării. Deocamdată se pot face două ipoteze în legătură cu funcţia acestui zid. Putem bănuî că el compartimenta şi fortifica o parte a « aşezării civile » într-o epocă tîrzie de locuire a acesteia, prin zidul « constantinian ». Se mai poate presupune de asemenea că rostul lui era şi acela de a constitui un mijloc de legătură directă între cetăţuia romano-bizantină şi « aşezarea civilă », separate după cum se ştie de un şanţ larg de 15 m şi adînc de 6 m. În acest caz, pe culmea acestui gros şi înalt zid putea fi construit din birne un fel de pod continuu pentru circulaţia pietonilor. O atare legătură pare firească, deoarece pe laturile de nord şi vest ale cetăţii nu au apărut porţi largi de comunicaţie între aceasta şi « oraşul roman », principala intrare în cetăţuie fiind plasată de-a lungul pantei de sud a platoului fortăreţei. O lămurire se aşteaptă din viitoarele cercetări.

În *sectorul Malul Dunării* situat la capătul sudic al uliţei ce duce de la biserică în lunca Dunării (fig. 1), s-a urmărit identificarea zidului de apărare dinspre Dunăre a « aşezării urbane »; dar acest zid a dispărut cu totul, fiind distrus de apele fluviului. S-a sondat prin două secţiuni lungi de 36 m (MD I) şi 16 m (MD II) late de 2 m. În cele două secţiuni s-a putut observa că straturile din perioada romană — neroase de Dunăre — sînt cu totul răscolite şi aici s-au depozitat cantităţi mari de gunoaie, chirpic, ţigle, cărămizi, dărimături etc., atît în perioada antică cit şi mai tîrziu. S-au cules fragmente ceramice dacice (Latène), romane din secolele II—III, bucăţi de rişniţă romane, un opaiţ cu firma *ARMENI* şi altele. În secţiunea MD I a apărut şi un mormînt recent, cu două monede (firfirici). Stratul de locuire de la bază îl constituie urmele unor locuinţe din cultura Vădastra. Dintre acestea a fost săpată numai una, situată pe mijlocul secţiunii MD II. Avem de-a face cu o locuinţă din chirpic şi birne de lemn, lungă de 4,50 m şi lată de 4 m. Pardoseala ei era aşternută cu bucăţi de trunchiuri de copaci, peste care se plămădiseră lut gros de 0,30 m, netezit la suprafaţă. Casa fusese incendiată şi pereţii laterali din chirpic, împreună cu întreg inventarul casnic, se prăbuşiseră pe pardoseală. În complexul acestei locuinţe nu au apărut unelte de muncă şi nici multe resturi de oase. În schimb s-au

¹ După afirmaţia locuitorului Gh. Cîncă, zidul trece pe sub casa sa.

cules mai multe vase întregi, sau întregibile, precum și mai multe rîșnițe. În lungul peretelui de vest se găseau căzute în șir cîteva vase, care fuseseră așezate pe o poliță. Sînt vase de dimensiuni mijlocii pentru uz casnic. În colțul de sud-est al încăperii se depozitaseră vasele mari de provizii, iar pe lingă peretele de nord trei rîșnițe și un vas arătau locul de pisat grăunțele. Vatra locuinței se găsea în centrul ei. În acest sector cercetările arată existența unui complex de locuințe din cultura Vădastra, ce urmează a fi dezvelite în viitoarele campanii de săpături, deocamdată mulțumindu-ne numai cu identificarea lui.

★

Rezultatele campaniei de săpături arheologice de la Sucidava din vara anului 1959 sînt importante în ceea ce privește epocile de locuire și traseul fortificațiilor romane de aici. S-a putut descoperi vatra așezării din timpul culturii Vădastra, despre care se cunoșteau pînă acum numai slabe indicii ceramice. Existența unei puternice fortificații romane din piatră, situată în centrul «așezării» și ridicată în sec. III e. n., pare a fi probabilă. Fortificarea Sucidavei cu ziduri de piatră care înconjurau întreg «orașul» se produce către mijlocul secolului III, în perioada de intense atacuri «barbare» la Dunărea de jos. S-a putut verifica încă o dată că în secolele II—III fusese locuită întreaga suprafață a «orașului», astfel cum apare el azi înconjurat de ziduri, dar că din secolul IV viața se restrînge numai în partea sa sudică, pînă la zidul «constantinian», ca în secolul VI stăpînirea bizantină să se limiteze numai la ocuparea cetății romano-bizantine.

D. TUDOR și EXSPECTATUS BUJOR

СУЧИДАВА VI

ДВЕНАДЦАТАЯ АРХЕОЛОГИЧЕСКАЯ И НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ В ЧЕЛЕЙ

РЕЗЮМЕ

Археологические работы в Сучидаве летом 1959 г. значительно содействовали определению эпох бытования и плана тамошних римских укреплений.

Удалось обнаружить очаг поселения культуры Вэдастра (неолитической эпохи), о котором до сих пор свидетельствовали лишь немногие керамические материалы.

Существование могучего каменного римского укрепления, расположенного в центре «поселения» и воздвигнутого в III в. н.э., кажется вероятным.

Строительство укреплений Сучидавы, окружавших весь город каменными стенами, произошло к середине III века, в период сильных нападений варваров на область Нижнего Дуная. Удалось лишний раз проверить, что в II и III в. была заселена вся площадь «города», как и теперь окруженного стенами, и что в IV в. жизнь сосредоточивается только в его южной части, а в VI в. византийское владычество ограничивается обитанием лишь в римско-византийской крепости.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Челей. Общий чертеж гражданского поселения и военной крепости.

Рис. 2. — Челей. Южный участок («город»): 1, чертеж участка; «школа»; 2, разрез S IX, профиль А — С; 3, разрез S X, профиль D — E.

Рис. 3. — Челей. Северный участок («город»): 1, участок NI, профиль А — С; 2, чертеж участка; 3, восточный участок («город»).

Рис. 4. — Челей. Разрез S VII северного участка башни D (Крепость).

SUCIDAVA VI

DOUZIÈME CAMPAGNE DE FOUILLES
ET RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DE CELEI

RÉSUMÉ

Les fouilles archéologiques faites pendant l'été 1959 à Sucidava ont donné d'importants résultats, concernant les époques d'habitation et le tracé des fortifications. On a réussi à retrouver l'emplacement de l'établissement néolithique (civilisation de Vădastra), dont on n'avait jusqu'à présent connaissance que par les maigres données fournies par la céramique.

L'existence, au centre de la station, d'un puissant ouvrage fortifié élevé par les Romains au IIIe siècle paraît probable.

On a également pu établir que la ville de Sucidava fut fortifiée par une enceinte complète de murailles vers le milieu du IIIe siècle, alors que la région du Bas-Danube subissait les attaques très poussées des barbares. Les recherches ont confirmé une fois de plus qu'au cours des IIe—IIIe siècles la « ville » était habitée toute entière, telle qu'elle apparaît aujourd'hui, mais qu'à partir du IVe siècle la population s'était concentrée dans le quartier méridional, pour ne plus occuper ensuite, au VIe siècle, à l'époque byzantine, que la citadelle romano-byzantine.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Celei. Croquis d'ensemble de l'établissement civil et de la forteresse militaire.

Fig. 2. — Celei. Secteur Sud (« V II. »). 1, croquis du secteur « Ecole »; 2, section S IX profil A—C; 3, section S X profil D—E.

Fig. 3. — Celei. Secteur nord (« Ville »). 1, section N I profil A—C; 2, croquis du secteur; 3, secteur est (« Ville »).

Fig. 4. — Section S VII dans le secteur nord-tour D (Cetățuie).